Dağ çayları işıq saçır

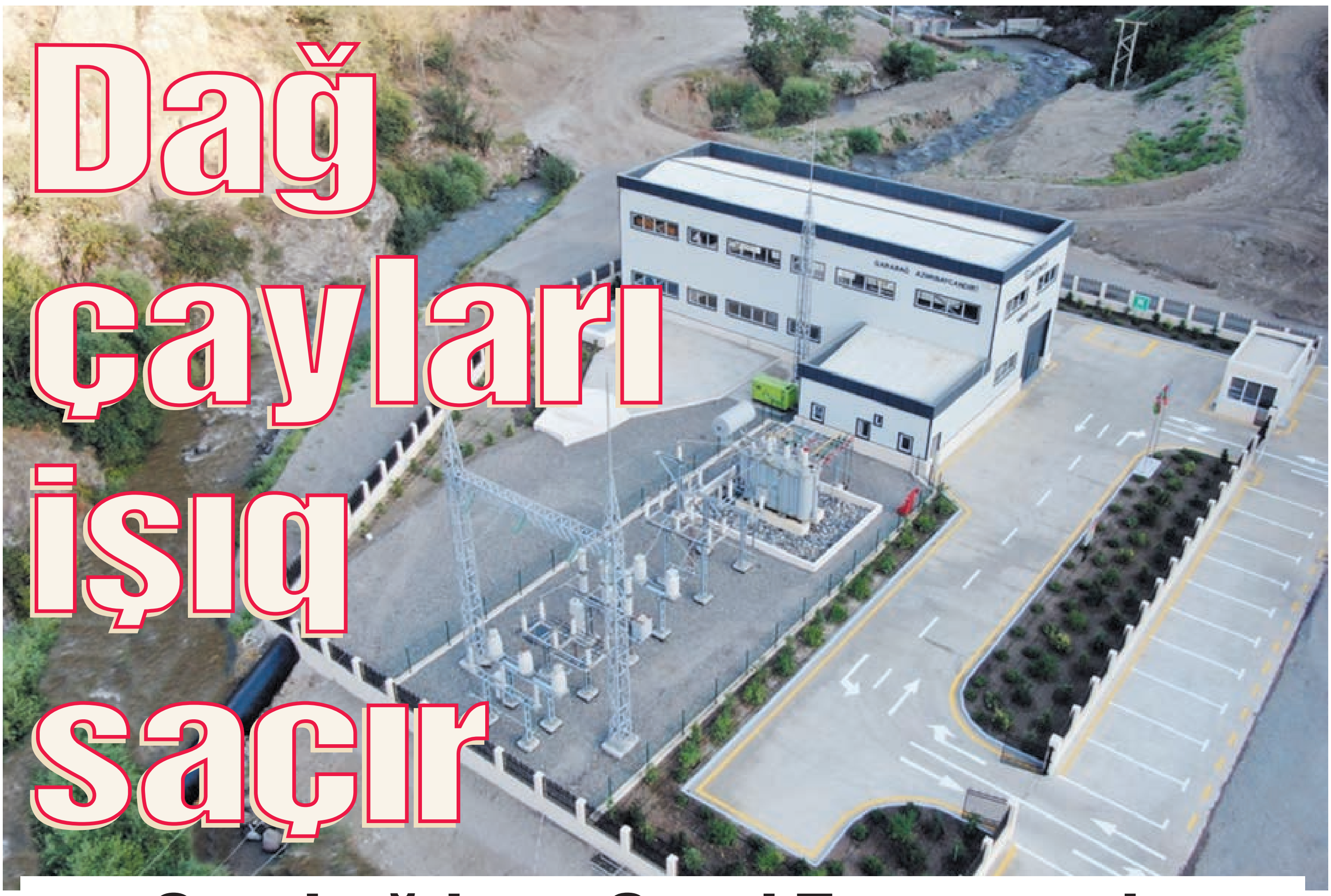

Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda su-elektrik stansiyalarının sayı artır

Torpaqlarımız işğaldan azad olunandan sonra orada ilk növbədə start götürən işlərdən biri də elektrik enerjisi obyektlərinin istifadəyə verilməsi oldu. Çünki bunsuz heç bir inkişaf mümkün deyil. Prezident İlham Əliyev tərəfindən Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun "yaşıl enerji" zonası elan olunması isə bu regionların energetika sektorunun məhz həmin istiqamətdə inkişaf etdirilməsini gündəmə gətirdi.

İndi başdan-başa yaşıllaşan Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda həm də çoxlu sayda "yaşıl enerji" layihələri həyata keçirilir. COP29-un davam etdiyi günlərdə Cəbrayılda BP şirkəti ilə birlikdə "Şəfəq" Günəş-Elektrik Stansiyasının təməli qoyuldu. Azad olunmuş ərazilərimizdə eləcə də növbəti su-elektrik stansiyalarının (SES) inşası davam edir. Hazırda burada "Azərenerji" ASC tərəfindən ümumi gücü 37,5 meqavat olan 6 su-elektrik stansiyası tikilir.

Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun işığı getdikcə artır. İndiyədək Prezident İlham Əliyev işğaldan azad olunmuş ərazilərdə neçə-neçə enerji obyektinin açılışını edib. O cümlədən keçən ilin may ayında Laçın rayonunda "Azərenerji" ASC-nin "Zabux" və "Qarıqışlaq" kiçik su-elektrik stansiyaları (KSES) açıldı. "Zabux" KSES 2,8 MVt, "Qarıqışlaq" KSES isə 4 MVt gücündədir. "Zabux" KSES-də il ərzində 8-9 milyon, "Qarıqışlaq" KSES-də 11-12 milyon kilovat-saat "yaşıl enerji" istehsal ediləcək.

Stansiyaların enerjisistemə inteqrasiyası üçün yeni yarımstansiyalar tikilib, 35 kV-luq yeni elektrik verilişi xətti çəkilib. Yeni optik kabel xətti çəkilməklə stansiyalar ölkə enerjisisteminin mərkəzləşmiş SCADA sisteminə inteqrasiya olunub. Nəticədə rəqəmsal qaydada açılıb-qoşulma, intellektual idarəetmə, operativ monitorinq və təhlil aparılması mümkün olmaqla yanaşı, stansiyalara Bakıdan nəzarətin əlçatanlığı təmin edilib. Qeyd edək ki, Zabux Azərbaycan ərazisində formalaşan, bolsulu və itiaxan dağ çayıdır. Odur ki, azsulu mövsümlərdə də bu stansiyanın məhsuldar istismarı mümkün olacaq.

"Azərenerji"nin "Zəngilan" və "Şayıflı" su-elektrik stansiyaları da keçən ilin yadigarlarıdır. Bunlar da may ayında istifadəyə verilib. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması, rayonların karbonsuz zonaya çevrilməsi ilə bağlı dövlət başçısının tapşırığına uyğun olaraq, Oxçuçayın Zəngilan rayonunun ərazisindən keçən hissəsində qısa vaxtda hər birinin gücü 10,5 meqavat olmaqla dörd yerdə ümumi gücü 42 meqavat təşkil edən "Zəngilan" Su-Elektrik Stansiyaları Silsiləsi layihələndirilərək tikilib. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə yeni inşa edilən ilk ən böyük enerji istehsalı layihəsi - "Zəngilan" Su-Elektrik Stansiyaları Silsiləsindən "Cahangirbəyli" 2023-cü ilin sentyabrında Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə istismara verilib.

"Yaşıl enerji" zonası konsepsiyasına uyğun olaraq, ekoloji cəhətdən təmiz enerji istehsal edəcək "Zəngilan" və "Şayıflı" SES-lərdə rəqəmsal qaydada məlumatların axını mərkəzə ötürülməklə yanaşı, məsafədən idarəedilmə təmin olunub. Bu SES-lərin il ərzində hər birində 30 milyon kilovat-saat olmaqla, ümumilikdə 60 milyon kilovat-saat "yaşıl enerji" istehsal ediləcək. Bununla da 14 milyon kubmetr qaza qənaət edilməklə yanaşı, atmosferə atılan karbon qazının (CO_2) həcmi 28 min ton azalacaq.

Sözügedən silsilənin sonuncu stansiyası "Sarıqışlaq" isə keçən ilin oktyabr ayında istifadəyə verildi. "Sarıqışlaq"da il ərzində 33 milyon kilovat-saatadək elektrik enerjisinin istehsal olunması, bununla da 7,4 milyon kubmetr qaza qənaət edilməsi və atmosferə atılan 13 min ton karbon qazının qarşısının alınması nəzərdə tutulur.

Bu stansiyada 110 kV-luq açıq paylayıcı qurğu tikilib. Qurğu nəinki "Sarıqışlaq" SES-də, eyni zamanda "Şayıflı" SES-də istehsal olunan "yaşıl enerji"nin sistemə ötürülməsi funksiyasını icra edir.

Əlavə edək ki, Prezident İlham Əliyevin Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının hidroenerji potensialının yenidən tədqiqi barədə "Azərenerji" ASC-yə verdiyi tapşırığın icrası məqsədilə işğal dövründə dağıdılmış su-elektrik stansiyalarından əlavə, ekoloji normalar daxilində yeni su-elektrik stansiyalarının tikintisi barədə hesabat hazırlanaraq təqdim edilib. Hesabata əsasən, bölgədə ümumi gücü 467 MVt olan 72 kiçik su-elektrik stansiyası olacaq.

Hazırda tikilən enerji obyektləri isə bunlardır: Kəlbəcər rayonunda 7,7 meqavat gücündə "Təkəqaya", 3 meqavat gücündə "Ağçay", 5 meqavat gücündə "Çaykənd", Laçın rayonunda 4 meqavat gücündə "Şeylanlı", 3,1 meqavat gücündə "Aşağı Malıbəy", Ağdərə rayonunda isə 14,7 meqavat gücündə "Qozlukörpü" su-elektrik stansiyaları. Stansiyaların hər biri üçün ayrı-ayrılıqda suqəbuledicilər tikilir və stansiyaları su ilə təchiz etmək üçün ümumilikdə 40 kilometr məsafədə derivasiya boruları çəkilir.

Bu stansiyaların ümumilikdə il ərzində 110 milyon kilovat-saat "yaşıl enerji"ni istehsal etməsi və beləliklə, 24 milyon kubmetr qaza qənaət olunaraq 44 min ton atmosferə atılan karbon qazının qarşısının alınması nəzərdə tutulur.

Bu 6 stansiyanın 2025-ci ilin birinci yarısında istismara verilməsi planlaşdırılır. Bundan əlavə, daha 5 stansiyanın - Kəlbəcər rayonundakı "Aşağı Vəng" və "Nadirxanlı", Laçın rayonunda isə "Mirik", "Ağbulaq" və "Ağbulaq-1" su-elektrik stansiyalarının tikintisi başa çatıb.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.- 2025.- 5 fevral (№ 25).- S.10.